

Pelkosenniemen kestävän kasvun ohjelma / tilannekatsaus

Kunnanhallitus 20.10.2025
292/13.00/2023

Päätösesitys Kunnanhallitus merkitsee tilannekatsauksen tiedoksi.

Päätös

Käsittely

Perustelut

Kunnassa on käynnissä kehittämishanke Pelkosenniemen kestävän kasvun ohjelma (Lapin liitto/EAKR 1.8.2024-31.12.2026). Kunnanhallitus on 08.08.2024 § 264 asettanut hankkeen ohjausryhmän ja edellyttänyt raportointia hankkeen etenemisestä.

Hanke rahoitetaan Euroopan aluekehitysrahastosta (EAKR), erityistavoite Ilmastonmuutokseen sopeutumisen, riskien ehkäisemisen ja katastrofivalmiuden ja -palautuvuuden edistäminen.

Hankkeessa: 1) laaditaan kestävän kasvun ja ilmastonmuutokseen sopeutumisen kokonaissuunnitelma Pyhän matkailualueelle, 2) tunnistetaan eri elinkeinojen sopeutumistarpeet ilmastonmuutokseen (koko kunnan alue) ja 3) kehitetään paikallisyhteisön (kuntalaiset, vapaa-ajan asukkaat, yritykset ja yhteisöt, kunta) valmiuksia käydä avointa keskustelua ja edistää osallistavia suunnittelukäytäntöjä.

Työpaketissa 1 kootaan yhteen olemassa oleva ilmastonmuutokseen sopeutumista tukeva, Pelkosenniemen aluetta koskeva tieto ja täydennetään sitä hankkeessa tehtävillä selvityksillä. Tehtäviin selvityksiin perustuen arvioidaan ilmastonmuutoksen ja luontokadon kannalta alueen haavoittuvuutta sekä ilmastonmuutoksen tuomia suoria ja epäsuoria riskitekijöitä luonnon ekosysteemipalveluihin ja rakennettuun ympäristöön sekä niiden hillitsemis- ja ehkäisymahdollisuuksia. Laaditaan selvitysten tuloksista toimenpidesuositukset kokonaissuunnitelmaan, joka toimii myös yleiskaavoituksen taustana.

Case-esimerkkinä hankkeessa toimii Pyhäjärven valuma-alue, jossa sijaitsee Pyhätunturin yleiskaavoitetut alueet. Hankkeessa selvitetään, kuinka maankäytön suunnittelussa voidaan ottaa huomioon ilmastonmuutoksen tuomat haasteet sekä herkäät luonnonalueet, ja suunnitellaan vesienhallinnallisia toimenpidealueita sekä luonnon monimuotoisuutta tukevia alueita.

Tähän mennessä yhtenä työpaketin toimenpiteenä hanke on toimeenpannut suunnitelman Pyhäjärven ulkoisen kuormituksen selvittämiseksi. Suunnitelmassa on selvitetty potentiaaliset vesinäytteenottopaikat, määritelty näytteenoton sisältö sekä tehty suunnitelma pohjaveden laadun selvittämiseksi Pyhäjärvellä. Suunnitelma voidaan toteuttaa mahdollisella jatkohankkeella tulevaisuudessa. Toiseksi alueelle on toimeenpanttu luontoselvitys, jossa tunnistetaan alueen luontotyytit kasvi- ja eläinlajeineen ja arvioidaan ilmastonmuutoksen vaikutuksia näihin.

Hankkeessa on valittu kolme pilottikohdetta, joissa kokeillaan ilmastonmuutokseen sopeutumistoimia konkreettisesti. Näitä ovat Pyhäjärven kelluva kosteikko, pulkkamäen monimuotoisuusniitty sekä liikekeskuksen viherryttämissuunnitelma. Toimenpiteiden ja pilottien suunnittelussa sekä toteutuksessa tehdään yhteistyötä mm. Lapin ELY-keskuksen, paikallisen Pyhäjärven osakaskunnan sekä Leader Pohjoisin Lapin Puhtaat poukamat ja raikkaat rannat (PUHTO) -hankkeen kanssa.

Elinkeinojen sopeutumissuunnitelma (Työpaketti 2) liitetään osaksi kestävän kasvun ja sopeutumisen kokonaissuunnitelmaa. Työpakettia on toteutettu vuorovaikutteisena prosessina niin, että hankkeessa on pyritty tavoittamaan eri elinkeinojen harjoittajia eri puolilta kuntaa. Elinkeinonharjoittajille on järjestetty työpajoja sekä kyselyitä, joiden myötä on kerätty tietoa paikallisten yrittäjien, alkutuottajien sekä paliskuntien liiketoiminnan tulevaisuuden näkymistä, ilmastonmuutoksen mukanaan tuomista haavoittuvuuksista sekä mahdollisuuksista toiminnan kehittämisessä. Työpajoja ja keskustelutilaisuuksia on järjestetty kahdeksan kertaa. Toimialatarkastelun myötä on avautunut kehityspolkuja, joita voidaan lähteä kehittämään konkreettisilla toimenpiteillä ja yritysideoilla tulevaisuudessa. Näitä toimenpide-ehdotuksia kehitetään hankkeen aikana ja tuotetaan tietoa niiden toteuttamisen edistämiseksi.

Kolmannessa työpaketissa hanke keskittyy vuoropuhelun tukemiseen kuntalaisten, vapaa-ajan asukkaiden, yritysten ja yhteisöjen sekä kunnan välillä päätöksentekoon ja suunnitteluun liittyen. Tavoitteena on eri intressiryhmien kuuleminen ja yhteistyön lisääminen alueen tasapainoisen ja kestävän kasvun edistämiseksi. Tilaisuudet ovat työpajoja, keskustelutilaisuuksia tai talkoopäiviä ja retkiä.

Pyhän matkailualueen kehittämis- ja sopeutumissuunnitelmaa ja osayleiskaavaa varten seuraavat keskeiset ensimmäiset työpajat ovat 29.10. ja 25.11.2025. Visiointityöpajat järjestetään yhteistyössä Sweco Finland Oy:n sekä Lapin Yliopiston Oikeudenmukainen vastuullinen päätöksenteko Lapissa (OVAL) -hankkeen kanssa. Tilaisuuksissa OVAL-hankkeen asiantuntija toimivat fasilitoijina. On toivottavaa, että työpajoihin osallistuu mahdollisimman paljon kuntapäättäjiä, asukkaita, vapaa-ajanasukkaita, yrittäjiä ja maanomistajia.

Hankkeessa tehtäviä selvityksiä ja osallisuustilaisuuksista kertyvää materiaalia hyödynnetään Pyhän matkailualueen kehittämisessä ja osayleiskaavoituksessa. Yleiskaavalla vastataan pitkän aikavälin kysymyksiin liittyen Pyhän alueen kasvuun ja kehittämiseen, joihin myös ilmastonmuutos vaikuttaa keskeisesti. Alueidenkäyttölain mukaisesti kaavoituksen tulee perustua ajantasaisiin ja riittäviin selvityksiin. Yleiskaavaa laadittaessa on otettava huomioon AkL (123/1999) 39§ mukaiset sisältövaatimukset yhdyskuntarakenteen toimivuus, taloudellisuus ja ekologinen kestävyys; olemassa olevan yhdyskuntarakenteen hyväksikäyttö; asumisen tarpeet ja palveluiden saatavuus; mahdollisuudet liikenteen, erityisesti joukkoliikenteen ja kevyen liikenteen, sekä energia-, vesi- ja jätehuollon tarkoituksenmukaiseen järjestämiseen ympäristön, luonnonvarojen ja talouden kannalta kestäväällä tavalla; mahdollisuudet turvalliseen, terveelliseen ja eri väestöryhmien kannalta tasapainoiseen elinympäristöön; kunnan elinkeinoelämän toimintaedellytykset; ympäristöhaittojen vähentäminen; rakennetun ympäristön, maiseman ja luonnonarvojen vaaliminen; sekä virkistykseen soveltuvien alueiden riittävyys.

Hankkeella on omat www-sivut <https://pelkosenniemi.fi/tyo-ja-yrittajyys/hankkeet/kestavan-kasvun-ohjelma-hanke/> Verkkosivuilta löytyy mm. toteutettujen työpajojen ja tilaisuuksien materiaaleja.

Valmistelija	Elinvoimajohtaja Sari Niemi Kestävyys- ja ilmastoasiantuntija Mari Lakela
Esittelijä	vt. kunnanjohtaja Mikko Merikanto
Tiedoksi	
Muutoksenhaku	Päätöksestä ei saa tehdä oikaisuvaatimusta, koska päätös koskee kuntalain 136 §:n mukaista valmistelua ja täytäntöönpanoa.